

A ZERINDI KÉPTÁR

A ZERINDI KÉPTÁR

A ZERINDI KÉPTÁR

Szerkesztette: Fábián Imre
A borítón Incze István *Kovásznai házak* című festménye, részlet

Megjelent a NKÖM Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Főosztályának támogatásával

ISBN 973-9360-20-3
Felelős kiadó: Fábián-Mérai
Nyomdai ívek száma:
Megjelenés éve: 2000
Nyomdai előkészítés: Literator Kft., Nagyvárad

BANNER ZOLTÁN

REJTŐZKÖDŐ MŰVÉSZET

A huszadik század második felének Erdélyi magyar művészete — noha soha annyi jelentős alkotó személyiség és nemzedék nem dolgozott egy időben műhelyeiben, a kiállítások száma pedig a diktatúra legsötétebb éveiben is egyre nőtt, s a hivatalos (múzeum, állami galériák, művelődési házak stb.) kereteket szétfeszítve alkalmi vagy éppen sorozatos kiállítási terekké léptek elő a szerkesztőségek, a színházak előcsarnokai, az iskolák, egyetemi klubok, pincék és egyszerű falusi házak — mondom, az erdélyi magyar művészet mindezek ellenére kettős értelemben is rejtőzködésre kényszerült: 1. akárcsak az irodalom, a művészet is pusztán példabeszédként, de mindenképpen közvetett formában nyilváníthatta ki legbátrabb vagy legelkeseredettebb gesztusait is (a progresszív

vagy kizárólag szakmai problémákra koncentráló fiatal művészek viszont, mivel annyi nyilvánosságra sem számíthattak, mint a többiek, vagy kiszöktek, kívándoroltak Magyarországra, nyugati államokba, a tengeren túlra, vagy fizikailag is elrejtőztek, tehát nem küldtek be a kiállításokra); 2. mivel sem a régi, sem a huszadik századi és kortárs erdélyi magyar képzőművészetet bemutató művészeti múzeum nem létesülhetett Romániában (noha valamennyi jelentős állami képtárban, beleértve a bukaresti Nemzeti Galériát, szerepeltek/szerepelnek a leltárban, részben az állandó kiállítás részeként, de főleg raktári állományként magyar művészek alkotásai, s egészen a nyolcvanas évek közepéig az állami vásárlások a kortárs magyar alkotók műveire is kiterjedtek) — ennek az ered-

ményekben, teljesítményekben rendkívül gazdag ötven évnek a művészettörténete azokban a spontán, közösségi kezdeményezések folytán született vidéki, s a székelyudvarhelyi, a székelykeresztúri és sepsiszentgyörgyi képtárat kivéve főként községi, falusi gyűjteményekben szemlélhető, amelyek nyári művésztelepi tevékenységhez rendelve folyamatosan alakultak/alakulnak ki (Gyergyószárhegy, Homoródszentmárton, Dálnok, Nagyszalonta, Zsobok, Makfalva, Magyarláros) vagy amelyeket kimondottan képtár-alapítási felhívásra válaszolva adtak össze a művészek, mint például Zetelakán, Torockón, és mindenekelőtt az Arad megyei Zerinden. (A gyergyóalfalusi képtár gyakorlatilag Elekes Vencel magángyűjteményi hagyatéka, s nem soroljuk fel ebből az alkalmából a különböző, egyetlen művész munkásságát bemutató gyűjteményeket sem.)

A század utolsó évtizedének a szocialista „világrendszert” elsöprő, kényszerű liberalizációs folyamatai a magyarság szellemtestében is felgyorsították az egészséges és egységes vérkeringést, s noha még manapság is könnyebb áthozni az országhatáron mondjuk egy irhabundát, mint egy festményt, immár annyi

egyéni és csoportos kiállításon vagy művésztelepen mutathatja meg magát az erdélyi művész, amennyire Magyarország művészeti közvéleménye, művészeti élete igényt formál. Utóbbiak, tehát a művésztelepek (például Makó, Hajdúszoboszló, Hortobágy, Nagyatád stb.) gyűjteményei révén pedig szervesen épülhetnek be az erdélyi művek a magyarországi, illetve az összmagyar kortárs művészet közegébe.

Bízvást elmondhatjuk tehát, hogy művészetünk rejtőzködő jellege, mindkét fentemlített értelemben megszűnt. S talán, egyszer majd, egy olyan művészeti múzeum is megnyithatja kapuját Erdélyben, amely e század magyar művészetének összes vonulataira és főműveire rálátást kínál.

Addig azonban továbbra is őrzik — s nemcsak közművelődésileg, hanem művészettörténetileg is — kiemelt szerepüket a meglévő képtárak; azután pedig, *gyarapodásuk arányában* tölthetnek be majd új funkciót a következő évszázadban újjászülető erdélyi kultúrában.

A Zerindi Képtár viszont örök példa, örök mementó marad, hiszen az erdélyi magyar művészet rejtőzködésének a feloldására tett első kísérletként írja be magát művészetünk történetébe. Levelét

Fazekas József ugyan azt követően küldte el a *Falvak Dolgozó Népe*-nek, hogy az 1998-ban elhunyt, kiváló színművész, Márton János *A Hétfőben* felpanaszolta szülőfaluját, Zetelaka új művelődési házának a sivárságát, és saját adományával megnyitotta a bukaresti hetilap képgyűjtő akcióját; s a zerindi képtár ugyancsak alig néhány másodperccel előzte meg a két nagy székelyföldi művésztelep: Gyergyószárhegy és Homoródszentmárton táborverését; de a képtár 1974. május 18-i megnyitója mindenképpen az önálló magyar művészeti közgyűjteményi mozgalom első dátuma.

Merthogy csodálatos évek voltak ezek a hetvenes évek, különösen az évtized első fele. Ekkor érik be az ötvenes évek második fele és a hatvanas évek viszonylagos gazdasági és szellemi fellendülésének átmeneti szabadságában, nyitottságában felnőtt nemzedékek honfoglalása irodalomban, művészetekben, közművelődésben, főként a még jelentős román polgári, főleg bukaresti alkotó értelmiség (ezen belül például a képzőművészek és építészek) küzdelme révén a nyugati, főleg modern francia irányzatok, egyáltalán a liberálisabb közgondolkodás meghonosításáért. Rövid és szé-

malomharcszerű siker volt ez, mégis, áttörésszerű minőségi váltás megy végbe a kultúra minden területén, s noha a diktatúra már a hetvenes évek közepén ellentámadásba megy át, a leépülés csak a nyolcvanas évek közepén gyorsul fel; ám azokat a nemzetiségi kezdeményezéseket, amelyeknek az idők során valamiképpen sikerült intézményesülniük, különös csoda s főleg a fenntartó személyiségek áldozatos kitartása folytán, nem temette maga alá az az országos összeomlás, amely ma sem fejeződött be Romániában.

Ezek közé az intézmények közé tartoznak például a művészeti táborok (kivéve az árkosi szobrásztábort, amely teljesen elvesztette nemzetiségi jellegét) és a képtárak; fenntartóik hősiességét a 25 éves évfordulók alkalmából (Zerinden kívül Gyergyószárhegyen és Homoródszentmártonban) valami olyan magas kulturális kitüntetéssel kellene jutalmaznia egy olyan Kárpát-medencei fórumnak, amely az ilyen és hasonló teljesítmények nyilvántartásával (is) értelmezhetné az államalapítás milléniumát, de amilyen fórum egyelőre nem létezik.

Mivel a mindinkább zsugorodó magyar nyelvű felsőoktatás már 1949-től (László Gyula, Entz Géza, Felvinczi Takács Zoltán Magyarországra távozása, kiutasításuk nyomán) nem biztosíthatta a művészettörténeti és művészetkritikai utánpótlást — pontosan azokban az évtizedekben, amikor az erdélyi magyar művészet nagy robbanása megtörténik, s a művészeti élet hálózatába egészen periférikus és kis lélekszámú települések is bekapcsolódnak — rendkívüli módon megnő a sajtó és azoknak az íróknak, újságíróknak a felelőssége, akik érdeklődést és hajlamot mutatnak az irodalommal egyre inkább azonos horderejű képzőművészet jelenségeinek és szereplőinek az értékelése iránt. A közönség felé bizonyára hasznos közvetítő tevékenységet folytattak. A művész pedig amúgyis (szerencsére!) mindig a maga öntörvényű sugallatai illetve az ehhez mért szakmai információk érvénye szerint dolgozott. Kárt tehát ez a „körön kívülről” láttató művészeti krónika nem okozott, azzal viszont, hogy a bukaresti *A Hét* a zetelaki, az *Utunk* a torockói, a *Falvak Dolgozó Népe* a zerindi képtár

gyűjtemozgalmát magára vállalta (a *Korunk* meg a Korunk Galéria kiállítóitól évtizedeken át „terembér” fejében kapott művekkel gyakorlatilag megalapította a Székelyudvarhelyi Képtárat) — a romániai magyar kulturális sajtó ebben az időszakban egyedülálló missziót és funkciót vállalt és teljesített a kelet-közép-európai térségben.

Művészet és társadalom, újságírás és kutatás határmezsgyéjén azonban senki sem egyensúlyozott hatékonyabb, ösztönzőbb meggyőző erővel a kitűnő szociográfiai riport- és tanulmányíró Cseke Péternél. Ő a közművelődést annak tekintette, ami: a köz(össég) önművelődési akaratának. Hasonlóan Bandi Dezsőhöz, aki egy új népi tárgykultúrát kívánt életre lehelni a „műveltetés” varázsigéjével, hogy tudniillik „amit művelünk — az a műveltségünk”. Cseke mind a Homoródségi Művelődési Hetekből kinövő művészklub, mind a Zerindi Képtárért-mozgalmat ötletadó szervezője, ami annál figyelemreméltóbb, hogy egy mezőgazdasági-faluképi hetilap, a *Falvak Dolgozó Népe* szerkesztőjeként fordította a figyelmet a vizuális kultúra kihasználatlan terei felé.

Az természetes, hogy mind Cseke Péter, mind kiválasztott vagy önkéntes szövetségesei mindenekelőtt közművelődési szolgálatra vállalkoztak. Ez mind Fazekas József leveléből, mind a képtáralapítás sajtódokumentációjából világosan kiolvasható. Maguk a művészek is lelkesegélyként, az életminőség javítására tett gesztusként és az iskolában, tehát az iskolai oktatás végeztével megszakadó vagy igazából el sem kezdett vizuális nevelés ösztönzéseként fogják fel adományuk értelmét válaszukban: „A falusi ember szemében eddig a vagyongyűjtés jelentette a gazdagságot. Szellemi javak gyűjtésére nem volt sem ideje, sem lehetősége. De most már igényli ezeket is, mert fokozatosan ráébred arra, hogy olyan világot nyitnak meg előtte, amelynek birtokában emberileg sokkal gazdagabbá válhat.” (Kusztos Endre). „Küldöm Önöknek, a Zerindi Képtár részére a *Híd a Maroson* című olajképemet, legyen szimbólum is egyben, hogy a Maros csendes vize és rajta át a Híd összeköt (...) s ugyanakkor üzenetként a Maros felső vidékéről az alsó vidéknek...” (Kedei Zoltán). „(...) Emlékszem, hogy milyen nagy volt annak idején a kisiratosiak érdeklődése, amikor még náluk tanítottam

és a művelődési otthon előcsarnokában húsz modern festményemet állítottam ki. Meggyőződésemm, hogy ez a zerindi képtár, melynek anyaga a tervek szerint falusi művelődési otthonok előcsarnokait fogja idővel bejárni, épp annyi hívet toboroz majd a képzőművészet számára, mint bármelyik galéria kiállítása.” (Alaszu Pál).

De, hogy milyen széles gyűrűket vetett a vízbe dobott kő, azt különösen két, egymástól szélsőségesen távol eső és merőben más irányba mutató levél szemlélteti a legképszerűbben.

Az egyik Bandi Dezsőtől érkezett — A *népi önkifejező gyakorlat: Út a művészet felé* címmel. „Egy ígéret alapján sokáig vártam, hogy elszállítják a műkedvelők által (gyakorlatilag: a naiv művészek által — B. Z.) a zerindi képtárnak ajánlott munkákat. Végül is kénytelen vagyok postán elküldeni Szász Erzsébet (házi-asszony, Jobbágyfalva) szalma faliszőnyegét, Kiss Anna (nyugdíjas takarítónő, Marosvásárhely) *Vadászok* című varrott szőnyegét. (...) Kezdetől örültem annak, hogy a zerindi értelmiségiek olyan komolyan veszik a gondjukra bízott tömegek sokoldalú nevelését, ezen belül esztétikai nevelését is, s hogy ebben annyi képzőművész sietett a segítségükre. Kezdetől

arra is gondoltam, hogy a zerindiek — azon kívül, hogy közvetlen forrásból ismerkedhetnek meg számos kortárs hazai művészeti törekvéssel — talán vágyat érezhetnek természet-adta, lappangó vizuális-plasztikai-ábrázoló önkifejező hajlamaik gyakorlására, fejlesztésére: művelésére. Ezért gondoltam, hogy helyes lenne a begyűlt hivatásos művészeti alkotások mellett megmutatni a zerindieknek egy olyan utat is a művészet felé, amelyen minden érzékű ember járhat. (...) Ápolni kell egy olyan közérdeklődést, társadalmi talajt, ahol nem ítélnék el senkit, aki bármilyen színvonalon, és olyan anyagban s technikával rögzíti élményeit, emlékeit, vágyait, terveit, véleményét és elképzelését a világról és környezetéről, amilyenhez bármikor hozzájuthat (ceruza, tus, toll, akvarell, fa, kő, vas, réz, tű, cérna, szövőszék, rongyhuladék, vessző, gyékény stb.)...”

A zerindi képtárakció másik, jellemző továbbgondolása is a lappangó alkotóerők aktivizálására apellál, s bár, lehet, hogy nem pontosan a számítógépes műalkotás felfedezéséről van szó, de mindenképpen erdélyi tudománytörténeti adalék. „Kedves Fazekas tanár úr! Olvasván a június 7.-i *Munkáséletet*

(amely a képtár megnyitásáról számol be — B. Z.), gondoltam, hogy valahogy felkeresem Önt, de aztán nagy szabadidőhiányomban elmaradt. (...) A nevem Karácsony Győző, vegyésztechnikus vagyok, 40 éves, nőtlen, marosvásárhelyi és itt dolgozom Vaskohn. Szabadabb időmben általában újszerű műszaki megoldásokkal foglalkozom és így, jó néhány éve egy érdekes kibernetikai szerkezet alapelveire jöttem rá. Ennek segítségével többek közt meg lehet oldani festészeti-szobrászati témákat. Avagy megadja egy-egy alkotás alapötletét. Így akarva nem akarva máris nagyon sok érdekes téma lenne. A megoldott témák általában olyanok, amelyek hosszú időre örökérvényűek. (...) Én azonban nem tudok rajzolni, festeni. Szeretnék egy olyan valakivel megismerkedni, akinek megírnám a témákat, s ő kivitelezné. (...) Nagyon jó lenne, ha az illető jól tudja ábrázolni az üveg-, átlátszó tárgyakat, mert sok esetben, például az embernek csak körvonalait kell ábrázolni és abból csak egyes részleteket kihangsúlyozni. (...) Lehet, hogy néhány közös megoldással még jobban öregbítenénk képtárunk országos unikumjának tényét... Vaskoh, 1974. VII. 22.”

Svisszakerekítve a hullámgyűrűket kiindulási pontunkhoz: a rejtőzködésre ítélt erdélyi magyar művészet „egyiptomi fogságából” való kiszabadításának szükségességét már ekkor felveti Olti Géza (azaz Apáthy Géza, a sajnos oly korán elhunyt költő) a *Brassói Lapok*ban, amikor ugyancsak a képtár megnyitását kommentálva azt javasolja, hogy Brassó megyében egyenesen mozgalommá kellene szélesíteni a zerindi példát, de addig is, majd e mozgalommal párhuzamosan ki kellene kérni a brassói és a többi erdélyi művészeti múzeum raktáraiból az ott heverő műalkotásokat, s vándorkiállítás formájában utaztatni faluról falura.

A „zerindi csoda” azonban nemcsak a magyar sajtót és közvéleményt hozta lázba, hanem kellő mértékben felizgatta az államvédelmi szervek fantáziáját is: a felajánlott képek begyűjtésére például Szatmárnémetibe érkezett tanárokat már a város határában spiclik, a műtermek előtt katonák, majd a securitate pincéjében vallatók fogadták s innen egyenesen az aradi állambiztonsági szervekhez irányították vissza őket, természetesen az elkobzott s örökre eltűnt festmények nélkül. „Miféle képeket gyűjtenek? miért? miért nem viselkednek

úgy, mint a többi község, ahol nem gyűjtenek képeket?!”

A hatalom képviselői, nyilván, az addigra kilúgozott, közösségformáló tartalmaitól megfosztott, „szocialista közművelődés” elleni rebbeliónak, merényletnek tekintik a zerindiek szokatlan önszerveződését. S hogy a felhívás közreadásától számított egy évre a képtár, mégis, megnyilhatott — talán éppen annak a gyors s földrajzilag valamint társadalmilag egyaránt széleskörű megmozdulásnak köszönhető, amellyel a szokatlan, nemes közművelődési célkitűzésre a művészek reagáltak.

Az 1974-ben megnyitott képtárban 26 szerző 52 munkája szerepelt, s mire egy évtized múltán új, korszerűbb helyiségbe költözhetett, a mellékelt műtárgyjegyzék tanúsága szerint 77 művész 118 alkotása került nyilvántartásba. (1 műtárgy 1997-ben érkezett.)

A közművelődési funkcióhoz tulajdonképpen már az első megnyitást követően kapcsolódhatott volna a művészettörténeti folyamatosság: 1975–1977 között szinte telepszerűen (néhányan, elszigetelten később is) vissza-visszajártak festeni a községbe és környékére az adományozók (Balázs Imre, Gámentzy

Zoltán, Incze István, Kusztos Endre, Török Pál, Ughy István és persze Alaszu Pál Aradról); ám tartós és módszeres művésztelepi szerveződésre ezek az idők s a határmenti fekvéssel járó, fokozott „éberség” megnyilvánulásai nem adtak lehetőséget.

Közművelődési funkciója azonban egyre erősödött: immár ebben a képtári keretben, tehát már egy eleve szellemileg behangolt térben felfokozódhatott az irodalmi estek, népdalvetélkedők, jeles értelmiségiekkel szervezett találkozók, sőt csupán a könyvtárból kikölcsönzött olvasmány fölötti néma meditálások élménye is. „Induljunk ki abból a tényből, hogy egy olyan kulturális környezetbe, amelyet szociológiailag *községi kulturális környezetnek* nevezünk, bevonult a képzőművészet” — mondta Angi István, az esztétika egyetemi tanára abban a kerekasztal-beszélgetésben, amelyet a zerindi téma legteljesebb összefoglalásában, a *Hazatérő szavak* című, 1993-ban a Püski Kiadónál megjelent kötetében idéz újra fel Cseke Péter: „...miben segítette, mihez segítette hozzá a zerindieket? Változott-e például a látásmódjuk, nemesedett-e a gondolkozásuk? Közelebb hozták-e ezek az alkotások a XX. század kulturális

értékeit a zerindiekhez? (...) A népművészetben (...) a különböző művészeti ágak elválaszthatatlanok és a legtermészetesebb módon erősíti az egyik művészeti élmény a másikat. A képtár jelenléte is — lévén, hogy időközben irodalmi, képzőművészeti és zenei rendezvények színhelyévé vált — ebben az irányban hat; vagyis olyan kulturális funkcióval rendelkezik, amelyet már egy összetettebb kultúra fogalma határoz meg”.

1999-et írunk. Mára, ha igaz, de főleg reményeink szerint: a közművelődés megtartó, hagyományos formáinak (például énekkar, színjátás, néptánc, irodalmi színpad stb.) *feleleveníthetőségében* — persze, hogy ezzel a szabadsággal hol, miként élnek, újra csak egy-egy megszállott pedagógus, lelkes, orvos, akárki, egész személyiségét ennek áldozó habitusán, akaratán múlik ezután is — a zerindi képtárnak ezt a képkeret-szerepet meg kell haladnia. A zerindi képtár ugyanúgy az utolsó ötven év erdélyi magyar művészetének tanújaként, előretekintve pedig az utókor szellemi okulására szolgáló művészeti közgyűjteményként kell betöltenie hivatását, akárcsak a többi vidéki képtárnak. A közművelődés,

a műveltség regionális szolgálata mellett, de ezzel egyenrangúan az egész nemzet-rész esztétikai és művészeti értékeinek az őrizőjeként és terjesztőjeként.

Utóbbi semmivel sem jelentéktelenebb feladat az előbbinél. Mert ha a hajdani jelszó — „szellemi javak gyűjtésének ideje jött el” — az egyes falusi-kisvárosi emberek mentalitásában végbemenő (de főleg óhajtott) változásokra hívta fel a figyelmet, ma már önmagunkról, mint kultúrteremtő közösségről kiállított tanúsítvány esik latba a zerindi képtár-jelenség csak úgy, mint minden eredmény, amely kisebbségi elnyomorításunk körülményeit meghazudtoló energiáról, életösztönről, alkotóerőről adhat hírt, képezhet bizonyítékot egy olyan képzeletbeli tárgyaláson, amely egyszer majd elégtétellel szolgálhatna az elszenvedett igazságtalanságokért.

Attól kezdve, hogy Fazekas József olvasói levelének a címe: a ZERINDI KÉPTÁRÉRT megjelent a Falvak Dolgozó Népe 1973. december 5-i számában, a lap állandó rovataként ismétlődött hette, s volt úgy, hogy egyszerre két reprodukció és kísérő levél adta tudtul az állag gyarapodását. A megnyitás, tehát 1974 májusa után érkezett még olykor

egy-egy mű vagy csomag, igazából azonban az alapkiállítás egyetlen huszáros roham, azaz akció eredményeként állt össze, s a folyamatos gyűjtés hiánya lassanként kikezdheti az összkép eddig erényként elkönyvelt eklektikusságát, sokszínűségét.

Ha végigtekintünk a képeken vagy a műtárgyjegyzéken, a jelentős kortárs művészek között alig találunk ismeretlen nevet, vagy jó művész által adományozott gyenge alkotást. Sőt, sajnálatos módon ma már egyenesen hozzáférhetetlen szerzőkké avatta a halál például Karácsony Jánost, Bene Józsefet, Nagy Pált, Sükösd Ferencet, Gy. Szabó Bélát, Alaszu Pált, Balla Józsefet, Hajós Imrét, Györkös Mányi Albertet, Incze Istvánt; és kimondottan ritkaságnak számít Varga Nándor Lajos 1951-es rézkarca Tamási Áronról, Pirk János ballada-illusztrációja (ugyancsak rézkarc), vagy a Németországba szakadt, kitűnő csikszeredai Márkos András akvarellje: *Lenni vagy nem lenni...* Ez a közel 200 tétel immár akár tematikai, akár műfaji (technikai) szaktárlatokra is tagolható, csoportosítható.

Mégis, azt kell mondanunk: itt nem szabad megállni. Mert minden gyűjteménynek a gyűjteményfejlesztés a lelke.

Persze, most már nem kiáltvánnyal, sajtóreklámmal kell egyengetni a művek útját Zerind felé, hanem kellőképpen meggondolt tervezés alapján, névre szóló levéllel kell megkeresni, felkérni azokat a művészeket, akiknek a jelenléte valamely nemzedékhez, régióhoz vagy irányzathoz való tartozásuk okán fontos a képtár művészettörténeti hivatásának a kiteljesítéséhez.

A zerindi képtár, nyilván, nem vállalhat magára valamiféle szakmai szempontú teljességet; rész kell legyen abban az Egészben, amely a többi kisvárosi és falusi képtár anyagából kirajzolódik, egybe-montálódik, addig is, amíg az a bizonyos erdélyi magyar képesház megszületik. Vagyis: az a vándor, aki éppen a zerindi képtárba téved, megközelítőleg olyan esztétikai feltöltődéssel távozzon, mint az ország bármelyik többi, hasonló, vidéki (de ezt a vidéki közép-európaiságot hitelen sugárzó) művészeti gyűjteményéből.

Huszonöt év nagy idő azoknak, akik huszonöt éve fáradoznak a begyűjtéssel, tárolással, korszerű kiállítási és raktározási feltételek biztosításával, közöny és támadás leküzdésével, a műtárgyjegyzék elkészítésével stb. — tulajdonképpen minden pénzügyi háttér nélkül.

De huszonöt év kicsi idő a művésztörténet és egy művészeti gyűjtemény óráján ahhoz, hogy az alapozás munkájával lezártnak tekintsük a zerindi képtár történetét.

A Zerindi Képtárért immár nem egy újság átmeneti rovatcíme, hanem egy alapítványi intézmény bejegyzéseként kellene újra megmozgassa az erdélyi magyar művésztársadalmat, s akkor e sorok szerzője — akit eddig már kétszer tüntettek ki bizalmukkal Fazekas Józsefék, hogy a döntő fordulatok idején újraavassam a gyűjteményt —, ígéretet tesz, hogy amíg élni és mozogni tud, továbbra is vállalja tízévenként az Új szerzemények megnyitását...

MŰTÁRGYJEGYZÉK

Alaszu Pál	A fal	linómetszet	42 x 54	1974
Alaszu Pál	Lány	olaj	100 x 80	1973
***	A tenger	linómetszet	22 x 15	
Balázs Imre	Kápolnási utca	akvarell	38 x 48	1972
Balogh Lajos	Szénacsínálás az Olt mentén ciklusból	linómetszet	98 x 54	1974
Balogh Lajos	Krumpliszedés	linómetszet	97 x 45	1964
Balogh Péter	József Attila	szobor, gipsz		
Balla József	Szénaboglyák	tempera	47 x 54	1975
Bárczy Zoltán	Magány	ceruzarajz	21 x 30	1973
Bene József	Leány lovakkal	akvarell	33 x 48	1974
Bene József	Brâncuși-grafika	tusrajz	46 x 32	1978
Biró Pál	Prahova völgye	olaj	30 x 40	
Borza Béla	A köd	olaj	58 x 68	1976
Brósz Irma	Portré	pasztell	60 x 42	1955
Búzás András	Felemelkedés	linómetszet	36 x 10	1974
Búzás András	Kariatidák	tempera	61 x 31	
Búzás András	Göde mester háza	akvarell	48 x 61	1974
Buzgău Petre	Gitárral	monotípiá	33 x 25	
Cocio Ana	Fonóda	grafitceruza	39 x 31	
Czirják Lujza	Székely lány	üvegfestmény	33 x 23	1973
Dobroszláv Lajos	Portré	akvarell	42 x 29	1950
Drócsay Imre	Körséta Bukarestben	rézmetset	60 x 42	1976
Dumitrescu Mircea	I. A délibáb	linómetszet	53 x 41	1972
Dumitrescu Mircea	II. A délibáb	linómetszet	53 x 41	1972
Dumitrescu Mircea	III. A delírium	linómetszet	53 x 41	1972
Dumitrescu Mircea	IV. A vágy	linómetszet	53 x 41	1972
Dumitrescu Mircea	V. A bankett	linómetszet	53 x 41	1972

Eisele Szűcs Zoe	Képzelt táj	olaj	73 x 69	
Fekete Zsolt	Marosi táj	akvarell	34 x 49	1971
Fekete Zsolt	Marospart	akvarell	35 x 49	1979
Gaál András	Ipari táj	pasztell	48 x 64	1974
Gámentzy Zoltán	Tél Somosdon	akvarell	49 x 35	1973
Gámentzy Zoltán	Zerindi táj	akvarell	37 x 57	1978
Gámentzy Zoltán	Vadadi szérű	akvarell	28 x 41	1973
Gámentzy Zoltán	Zerindi Óvoda	akvarell	40 x 27	1977
Gámentzy Zoltán	Parajdi táj	akvarell	29 x 42	1977
Gámentzy Zoltán	Fák	akvarell	51 x 37	1977
Gy. Szabó Béla	A koltói somfa	fametszet	43 x 34	1968
Györkös Mátyás Albert	Zergék	olaj	33 x 25	1975
Gyurics Éva	Madarak	tusrajz	31 x 25	1969
Hajós Imre	Gyümölcszedők	olaj	68 x 50	1972
Incze István	Kovásznai kép	olaj	34 x 47	1968
Incze István	Marosszentannai táj	olaj	37 x 47	1969
Incze István	A zerindi malom	olaj	65 x 90	
Ivancenco Gheorghe	Nagybányai ipari táj	tusrajz	48 x 66	1974
Jakobovits Miklós	Kutyabarátok	linómetszet	21 x 22	
Jakobovits Miklós	Bolondokháza	tusrajz	16 x 22	
Karácsony János	Vihar előtt	akvarell	31 x 42	1974
Karácsony János	Erdőrész	akvarell	48 x 39	1973
Karancsi Sándor	Rekviem	tus, tempera	29 x 16	1972
Karancsi Sándor	Gyergyói táj	akvarell	26 x 41	1973
Karancsi Sándor	Marosfő	akvarell	23 x 33	1974
Karancsi Sándor	A reggel	akvarell	38 x 61	1974
Kedei Zoltán	Maroshíd	olaj	51 x 64	1966
Kiss Anna	Vadászok	szőnyeg	100 x 40	
***	Kopernikus emléklap	linómetszet	15 x 19	1973
Kósa Bálint	Mácsonya	linómetszet	42 x 14	1974
Kósa Bálint	A bibarcfalvi templom freskója	fametszet	11 x 15	1977

Kovács Dénes	Fák	linómetszet	26 x 18	1970
Kovács Dénes	Székykapu	akvarell	47 x 30	1970
Kovács Géza	Egy grafikus emlékére	aquatinta	33 x 25	
Kovács János	Kék szakáll	olaj	49 x 33	1973
Kusztos Endre	Olosz Lajos háza	szénrajz	47 x 31	1977
Kusztos Endre	Havasi táj	szénrajz	42 x 60	1973
Kusztos Endre	Zerindi barázdák	szénrajz	31 x 42	1977
M. E.	Az égig érő fa	tusrajz	24 x 17	1974
Márkos András	Lenni vagy nem lenni	akvarell	66 x 48	1974
Mihali Ioan	Táj	olaj	55 x 70	1972
Miklóssy Mária	A tenger	olaj	47 x 45	1969
Murai Jenő	Női arckép	akvarell	45 x 28	
Murai Jenő	Vitorlások	olaj	28 x 38	
Nagy Pál	Akt	monotíпия	45 x 32	1971
Nagy Pál	Arany János	linómetszet	38 x 25	1967
Nagy Pál	Madách Imre	linómetszet	30 x 17	1964
Nagy Pál	Arghezi	linómetszet	28 x 17	1965
Nagy Pál	Áprily Lajos	linómetszet	23 x 17	1968
Nagy Pál	Salamon Ernő	linómetszet	21 x 15	1967
Nagy Pál	József Attila	linómetszet	34 x 12	1962
Nechanschy József	Balatonfüredi vitorlások	réz metszet	31 x 38	1971
***	Női fej	szobor, homokkő		
Ódry József	Barzavai táj	akvarell	28 x 22	
Ódry Mária	Madár	akvarell	65 x 70	1981
Ódry Mária	Tollak	akvarell	64 x 34	1981
Ódry Mária	Csendélet	akvarell	64 x 34	1981
***	Palántolás	monotíпия	43 x 60	1968
Páll Lajos	Korond	tempera	44 x 31	1972
Pataky Béla	Satchmo	linómetszet	48 x 35	1969
Pataky Béla	A hóhér ebédje	réz karc	26 x 16	1972
Pittner Olivér	A híd	olaj	45 x 32	
Pittner Olivér	Kompozíció	olaj	48 x 34	

Pirk János	Kukoricás	pasztell	30 x 45	1966
Pirk János	Téli esték	rézkar	19 x 25	1966
Popa Strásnei Acúlna	Jakobíni lány	olaj	80 x 60	1973
Plugor Sándor	Önarckép	rézkar	32 x 20	1972
Remsey Gábor	Házak	rézkar	21 x 34	
Sághy Annamária	Csendélet	olaj	90 x 68	1968
Seinelic Alexandru	Akna-Sugatagi táj	olaj	50 x 73	1973
Siklódi Tibor	Maroshévízi házak	olaj	49 x 69	
Stache Valentin	Táj	akvarell	43 x 61	
Sükösd Ferenc	Elekes Vencel	szénrajz	40 x 28	1969
Szabó Vilmos	Zilah	akvarell	32 x 48	1973
Szász Erzsébet	Szalmafonat	faliszőnyeg	160 x 60	
Székely László	Álom	olaj	38 x 28	1974
Szép György	Kapualja	olaj	70 x 69	1973
Szotyori Anna	A régi Marosvásárhely	fametszet	30 x 27	
Szőcs László	Torockó	kollázs-levonat, olaj	30 x 28	
Szőcs László	Portré	vegyes technika	30 x 22	1967
Tamás Pál	Vadász	rézveret	49 x 24	
Tavaszi Noémi	Hercegovina	linómetszet	23 x 10	
Torró Vilmos	Ebéd	linómetszet	28 x 19	1973
Török Pál	Szentkeresztbányai			
	vashámor	olaj	48 x 69	1974
Ughy István	Torockó	tusrajz	48 x 68	1971
Varga Edit	Enteriőr	fametszet	13 x 20	1972
Varga Nándor Lajos	Tamási Áron	rézkar	12 x 10	1951
Veress Pál	Vihar előtt	akvarell	46 x 34	
Virányi Endre	Napsütés	linómetszet	15 x 17	1940
Vitroel Emil	Olosz Lajos	szobor		1997
Zsigmond Attila	Női fej	monotípia	46 x 32	

(Köszönjük Siska Szabó Hajnalkának a szakmai rendszerezésben nyújtott segítségét.)

LÁTOGATÓK KÖNYVÉBŐL

Szívből örülök, hogy megvalósult a képtár Zerinden, amihez minden jót kívánok.

Kusztos Endre

A felismerésnek a jegyében adtuk ki a jelszót: Szellemi javak gyűjtésének jött el az ideje!

Cseke Péter

Miután végignéztem ezeket a csodálatos képeket, megfogadtam, hogy én is megpróbálom megismerni a képek világát, hiszen óvodás korom óta nagyon szeretek rajzolni.

Fazekas Rozália

Nagy meglepéssel szemléltem a kiállított képeket, s remélem még gazdagodni fog, hogy a község fénypontja legyen.

Rédei Juliánna

Nekem a képtár nagyon tetszett, s hálás köszönetet mondok a szép próbálkozás szervezőinek és azoknak, akik hozzájárultak a Zerindi Képtár megalakításához.

Balázs Erzsébet

Nagyon boldog vagyok és büszke is arra, hogy ilyen neves festők nem sajnálták ideadni értékes és szép ajándékaikat ennek a kis falunak.

Gellén Margit

Szép gondolat, melyet még szebb tettek követtek.

Héjja Margit

„A műalkotás olyan eleven lény, amelybe lelket nem lehel s nem is lehelhet csak a tehetség.” Sok sikert kívánok a képtár további gazdagodásához, s nagyon sok látogatót.

Szilágyi Margit

Annyira szeretem, annyira kedvelem a Zerindi Képtárat, hogy elnézném reggeltől estig.

Kiss Sanyi

Nagyon örülök, hogy Zerinden ilyen szép képtár nyílt, mert ez falun nincs még, csak Zerinden...

Szabad József

*És most, a Zerindi Képtárat szemlélve
lehajtott fővel vallom: „Szép vagy, alföld...”*

Simonfi Imre

*Nagyon örülök, hogy Zerinden is létre
tudtunk hozni egy képtárat, a festők és a
Falvak Népe segítségével.*

Szűcs József

*„Irigykedem” a Zerindi Képtár anyagá-
ra... Reméljük, hogy a közeli jövőben nálunk is
megvalósul, ha nem is ilyen komoly anyaggal.
Gratulálok teljes szívemből.*

Pálfi László

*Megragadott a színek és vonalak kusza
ábrándvilága. Szívesen eljövök máskor is, hi-
szen jól érzem itt magam és mindig valami
újat fedezek fel a képekben.*

Boros Mária

*A zerindi találkozó felejthetetlen emlékét
viszem magammal haza Gyergyószentmik-
lóásra. E neves falu hírnevének további öreg-
bítését kívánom nemcsak országunkban, de
határainkon túl is.*

Elekes Vencel

*Igen sokat olvastam a Zerindi Képtárról
és örvendek, hogy személyesen felkereshet-
tem, megismerhettem. Csodálom a helybeli
tanerők kezdeményezőkészségét, kitartását
és erejét, amellyel kiharcolták, összehozták
ezt a szép értékes anyagot.*

Dánielisz Endre tanár, Nagyszalonta

*A véletlen vezetett a képtárba, mely mint
kezdeményezés és mint anyag is, nagyon
értékes.*

Csordás József mérnök, Vásárosmiske,
Magyarország

*Nagyon érdekes anyaggal rendelkezik a
képtár. Sok látogatót szeretnék a Képtár
részére.*

Fazekas R. Antal, tanár

*A művek színvonala bármely kiállításon
megállná a helyét.*

Boros Attila, Békéscsaba

Zarándokhellyé avatódott Zerind.

Istvánffy Erzsébet

Nem sok község dicsekedhet ilyen értékes képtárral, ami még értékesebb, a zerindi emberek hozzáállása mindahhoz ami szép, értékes és maradandó!

Széllyes Sándor

...Nem gondoltam, hogy ilyen rangos művészek képeivel találkozom. Nagyon kevés kép kivételével valamennyi művészi alkotás. Rendkívüli hatással van rám.

Katona Béla

További sikert kívánva, az ittlétem alkalmával festett akvarellekből ismét itt hagyok zerindi képeket.

Gámentzy Zoltán

A képtár megnyitásától eltelt egy év legnagyobb élménye az, hogy személyesen eljött közénk a festőművészek egy csoportja, alkottak nálunk és rólunk, és szívünkben továbbra is itt maradtak köztünk.

Szabó József, Kovács Sándor

Expoziția, cred că va stimula și talentele locale, și va face ca mesajul ei să fie și pe plan educativ, cu multiplele sale fațete...

Sergiu Vaida

Teljes elismerésem..., sőt, naiv festőktől is lehetne képeket szerezni.

Faragó István

Már első látásra, nagyon megtetszettek a képek. Gondolom a falu minden emberének tetszeni fog a képtár, és felkelti érdeklődését. És ezzel köszöni meg a festők, gyűjtők fáradságát.

Nagy Juliánna

A festmények szín-összhangja, a képek mondanivalója és kifejező ereje összeköt minket a festésszettel és a kedves faluval is.

Perényi Ildikó és társai

„Nem létezni tehetetlenség, létezni hatalom!” Az idézet Spinozától származik, de nézetem szerint nagyon illik ide...

Kosza Gabriella, Temesvár

Romániai gyalogtúránk alkalmából Zerinden is megálltunk. Váratlan és nem számított műélvezetben volt részünk.

Peller István és neje

Barátaink között igen-igen jól éreztük magunkat és maradandó szép élményekkel távozunk, szívünkben csordulásig tele emlékekkel térünk haza.

Elekes Vencel és neje

Ez a rendkívüli kulturális teljesítmény, „falusi képtár” egészében és részleteiben is a zerindi közösség minden tagjának szellemi értékévé válik!...

Sényi István

Gratulálok a képtárhoz és köszönöm az egy órás „anyagot”, amely magnószalagra került.

Muzsnay Magda, Kolozsvári Rádió

Jó volt játszani a szavakkal a negyedik évi képtári-lét felmérésekor.

Kocsik József

Minden elismerésem és őszinte csodálatom e páratlan teljesítmény létrehozói és adományozói iránt.

Mitruy Miklós, Vámszer Márta

Örülök, hogy ez a képtár van, és benne nemcsak képek vannak.

Zágoni Attila

Sokat hallottam-olvastam már a Zerindi Képtárról és... többet találtam itt mégis, mint amire számítottam.

Tonk Sándor

Vannak bátor híd-emberek és olyan helyek, ahol a kultúra tüze lobog.

Domokos Géza

Kultúrát őrizni falun azt jelenti, hogy visszaadjuk a műveltséget annak, azoknak, akik forrásai voltak mindennek.

Demény Lajos

„A lehetőség ostroma”, mondja Balogh Edgár. Én úgy látom, hogy a zerindiek ezt teszik. További jó munkát.

Gittai István

Újra itt voltam Zerinden, a régi szeretettel.

Bajor Andor

Örvendek, hogy ideírhatom a nevem,
mert örvendek annak, hogy itt járhattam.

Szász János

A falu népét művészi értékekkel ellátni
nemes cselekedett.

Szilágyi-Németh Éva

Örvendek, hogy megláthattam a sokat
emlegetett Zerindi Képtárat. További jó mun-
kát kívánok.

Petkes József

Mondják, a művészet nélkülözhetetlen,
de csak ha már részesedtünk belőle. Hisszük,
hogy a zerindiek számára egyre inkább
nélkülözhetetlen lesz a kép, a szobor, sőt a
vers és a zene is. Jó találkozást!

Kányádi Sándor

Tonk Sándor

Banner Zoltán

Boldog vagyok, hogy Zerindre is eljutot-
tam és a képtárba gyönyörködhettem. Bárha
sok helység követné e szép példát.

Faragó József

Elérzékenyül az ember, amikor az itt
összegyűjtött, megőrzött és bemutatott alko-
tásokban gyönyörködik.

Kuszálík János, Kolozsvár

...Újra láthattam a szépség és érték
őrzésének el nem múló hivatástudatát, vál-
lalását.

Kuszálík Piroska, Kolozsvár

O superbă „pată de culoare”, aici în mar-
ginea judeţului, care prin strălucire, contri-
buie la o prioritate nu numai geografică...

Florin Bănescu scriitor

Gálfalvi Zsolt, Gheorghe Schwartz

Jancsik Pál, Kocsik József

...A képtárat létrehozók hírét szerte-
visszük a világba, hogy másutt is példát ve-
gyenek tevékenységükről, szülőföldjük szere-
tetéről.

Magyarok Világszövetsége, az Anyanyelvi
Konferencia pedagógus tanfolyama

A Szép és az Igaz összetalálkozik a
Nagyzerindi Képtárban. Alkalomadtán el
akarják választani őket egymástól, de a
„kiáltó színek” tiltakoznak ez ellen és az

*Igazság nem akar kivetkőzni az örökkévaló
„formákból”.*

*Alulírott elkötelezett híveként a Felülva-
lónak — szeretettel:*

Tőkés László

*Köszönöm a szép szó, a szép kép
csodálatos világát.*

Siska Szabó Hajnalka és társai

*Szép élménnyel utazom vissza mostani
házamba.*

Fazekas Adél, Lörrach

Au plaisir de revenir bientôt.

L'equipe compagnon d'Annecy

*Zerinden annyi alkotás...! Megérdemel-
ne egy igazi képtárat.*

Plugor Sándor

*Die wunderschönen Bilden habe ich mit
Begeisterung bewachtet,*

Johanna Süssle, Basel

Jó volt találkozni...

Karancsi Sándor, Gyergyószentmiklós

Miklóssy Mária, Sepsiszentgyörgy

*„Reményeink felfelé nőnek, mint az ágak,
Emlékeink pedig lefelé, mint a gyökerek.”*

(Horváth Imre)

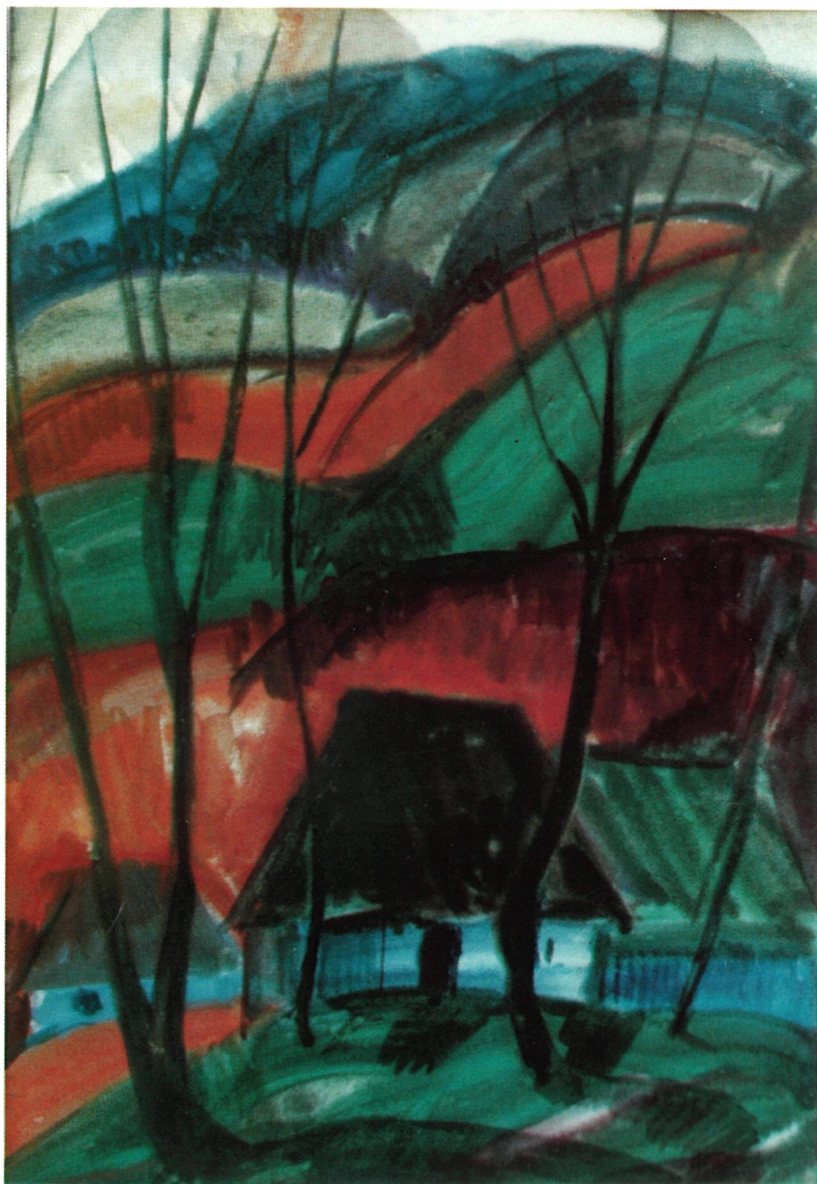
*Ilyen friss gyökereknek számítanak a mai
képtár-élményeink. Köszönjük a gyökeret
verő perceket!*

Matekovits Mária

Rigler Margit

*Zerindre mindig szívesen jövök, ha
lehetne „tiszteletbeli” szülőfalummá fogad-
nám!*

Szabó Péter

GÁMENTZY ZOLTÁN
Tél Somosdon

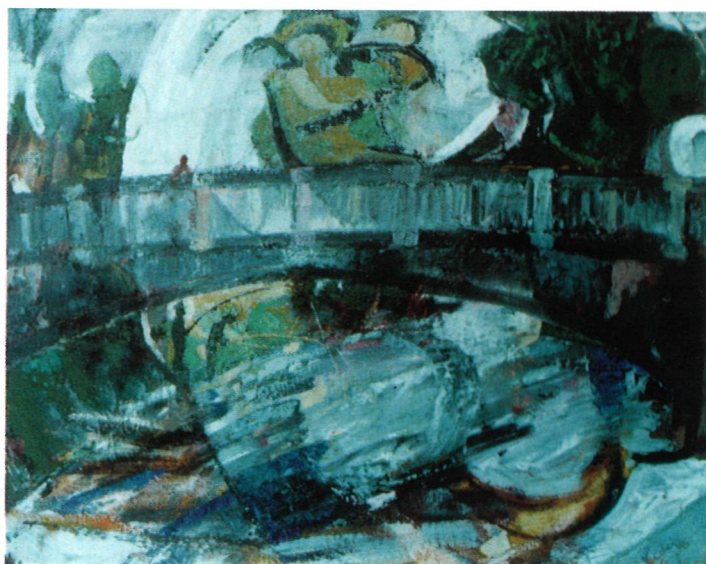

BALLA JÓZSEF Szénaboglyák
BALÁZS IMRE Kápolnási utca

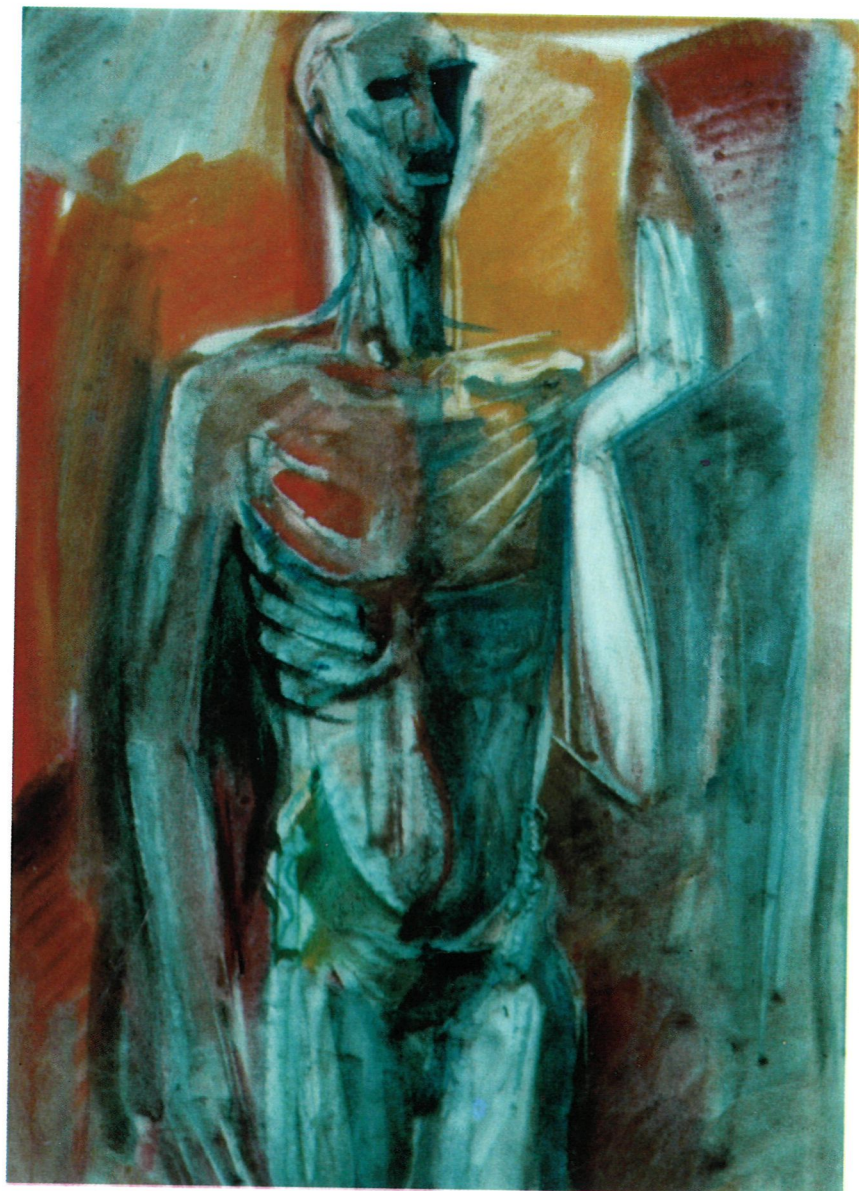

BRÓSZ IRMA Portré
KEDEI ZOLTÁN Maroshíd

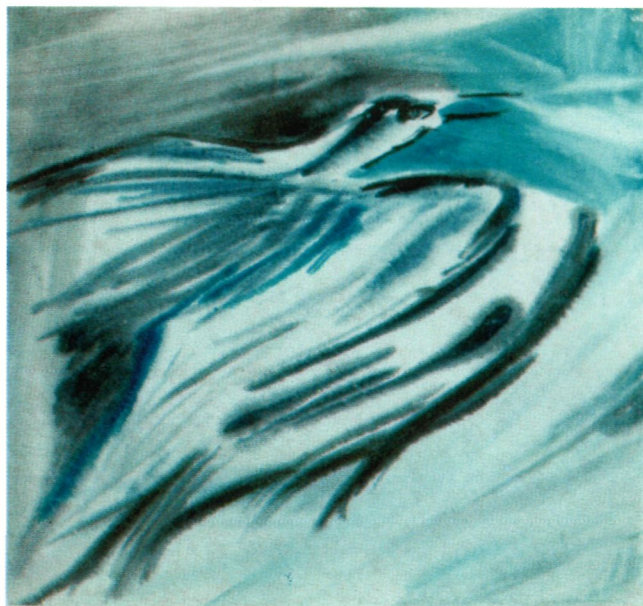
KARÁCSONY JÁNOS Vihar előtt
BENE JÓZSEF Leány lovakkal

MÁRKOS ANDRÁS
Lenni vagy nem lenni

ÓDRY MÁRIA Madár
HAJÓS IMRE Gyümölcszedők

TAMÁS PÁL Vadász

A műmellékletben közölt munkák reprodukcióit Siska Szabó Zoltán készítette.

UGHY ISTVÁN Torockó
KUSZTOS ENDRE Havasi táj

KÓSA BÁLINT Mácsonya
BALOGH LAJOS Krumpliszedés

GY. SZABÓ BÉLA
A koltói somfa

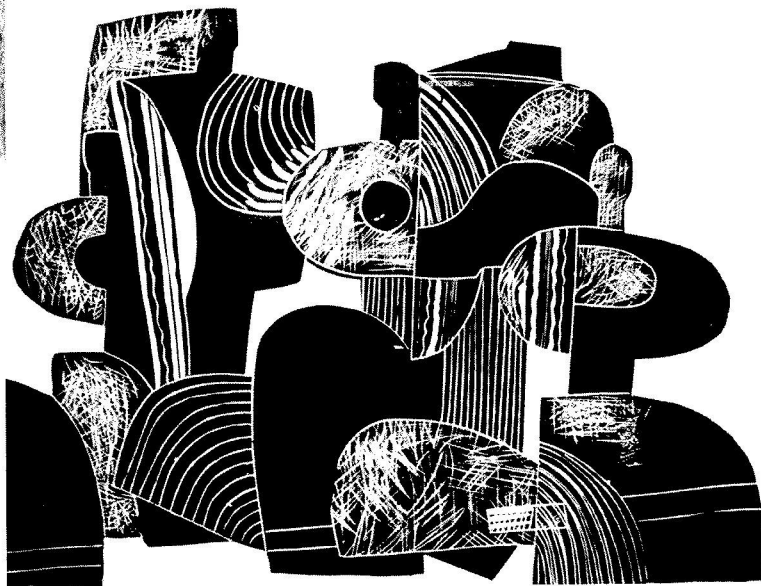

A koltói somfa. Facsimil 1968

Gy. Szabó Béla

SÜKÖSD FERENC Elekes Vencel
ALASZU PÁL A fal

KUSZTOS ENDRE
Olosz Lajos háza

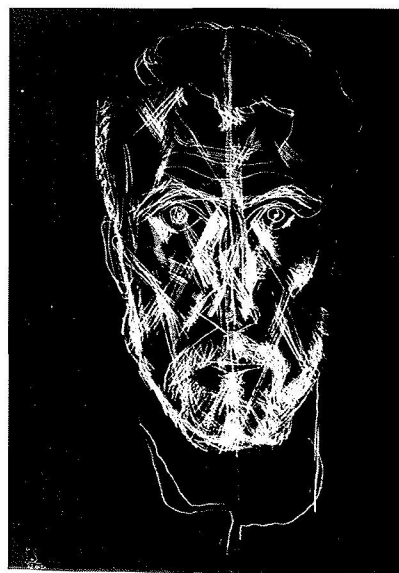
PIRK JÁNOS Téli esték
VARGA NÁNDOR LAJOS Tamási Áron

DUMITRESCU MIRCEA A bankett
BALOGH PÉTER József Attila
PLUGOR SÁNDOR Önarckép

IRODALOM

- Alaszu Pál: *Igen fontos dolog*. In: Falvak Dolgozó Népe (a továbbiakban FDN), 1974. április 3.
- Balázs Imre: *Tisztelt Szerkesztőség!*, FDN, 1974. május 8.
- Balogh Edgár: *Vargyasi változások*. Kritérion Könyvkiadó, Bukarest, 1979.
- Balogh Lajos: *Kedves szerkesztőség*, FDN, 1974 februárjában
- Bandi Dezső: *A népi önfejlesztő gyakorlat; Út a művészet felé*, FDN, 1975.
- Barabás Sándor: *Nem maradtak csupaszon a zerindi falak*, Művelődés, 1974.
- Beke György: *Képtárak falun*, Utunk, 1975.
- Csáky Barna: *Köszönjük*, A Hét, 1974. június 21.
- Cseke Péter: „*Gyergyó nélkül sem élni sem festeni nem tudtam*”, FDN, 1974. június 12.
- Cseke Péter: *Hazatérő szavak*, Albatrosz Könyvkiadó, Bukarest, 1985.
- Cseke Péter: *Hídverők*, Utunk, 1975. augusztus 25.
- Cseke Péter: *Képtár nyílt Zerinden*, Utunk, 1974. július 5.
- Cseke Péter: *Látóhegyi töprengések*, Kritérion Könyvkiadó, Bukarest, 1979.
- Cseke Péter: *Mire jó a zerindi képtár*, FDN, 1974 májusában
- Cseke Péter: *Ünnepi pillanatok*, FDN, 1984. július 14.
- Cseke Péter: *Víznyugattól vízkeletig*, Kritérion Könyvkiadó, Bukarest, 1976.
- Cseke Péter: *Zerindi művésztelep*, FDN, 1975.
- Cseke Péter: *Zerind után Torockó*, FDN, 1974. június 12.
- Drócsay Imre: *Zerindi képtárért*, FDN, 1974. április
- Fazekas József: *Tisztelt szerkesztőség!*, FDN, 1974. február 14.

Fazekas József: *Zerindi képtárért*, FDN, 1973. december 5.

Fazekas József: *Zerindre*, A Hét, 1974. május 17.

Fülöp G. Dénes: *Fény esett a burkusfára*, A Hét, 1974. április 26.

Gámentzy Zoltán: *Hogy ne álljanak csupaszon azok a falak...*, FDN, 1974. január 6.

Hajós Imre: *Örömmel járulok hozzá*, FDN, 1974. május 16.

Jámbor Gyula: *Még egyszer a zerindi képtárért*, Vörös Lobogó (a továbbiakban VL), 1974. január 20.

Karácsony János, Miklósi Mária, Gaál András *reprodukciói*, FDN, 1974. június 5.

Kedei Zoltán: *Szép kezdeményezés*, FDN, 1974. április 18.

Kilin Sándor: *Megnyitották a zerindi képtárat*, VL, 1974. május 25.

Kilin Sándor–Puskel Péter: *A képtárteremtő*, VL, 1974. május 18.

Kocsik József: *A zerindi képtár*, A Hét, 1974. május 17.

Kósa Bálint: *Egy téglá — az ügy érdekében*, FDN, 1974. április 25.

Kusztos Endre: *Szellemi javak gyűjtésének jött el az ideje...*, FDN, 1974. január 24.

Lucaciu, Iuliu: *O valoroasă inițiativă la Căminul Cultural din Zerind*, Flacăra Roșie, 1974. február 21.

Mózer István: *„Vannak vidékek...”*, VL, 1984. július 10.

Murádin Jenő: *Vidéki képtár születik*, Igazság, 1974. január 31.

Olti Géza: *Zerind*, Brassói Lapok, 1974. június 8.

Siklódi Tibor: *Zerindi képtárért*, FDN, 1974. május 8.

Szabó István: *Reprodukció*, Munkásélet, 1974. június 7.

Szekernyés János: *Zerind – van ilyen falu?*, A Hét, 1975. május 16.

Szováti Károly: *Üzent Nagyzerind*, Hargita, 1974. április 17.

Szűcs László: *Reprodukció*, FDN, 1974. április 16.

Szűcs Zoe: *Hiszem, hogy a képi világ értékeit érteni fogják*, FDN, 1974. április 3.

Magánlevelek, sürgönyök, postai utalványok, prospektusok (A Képtár dokumentációs anyagából)

TARTALOM

Banner Zoltán Rejtőzködő művészet	5
Műtárgyjegyzék (Fazekas József)	15
Látogatók könyvéből (Fazekas József)	19
Műmelléklet	25
Irodalom (Fazekas József)	41

Începând cu anii șaptezeci-optzeci, colecțiile realizate în orășelele de provincie sau chiar în comune, prin efortul unor persoane ambițioase, au început să joace un rol din ce în ce mai mare, iar în viitor funcția lor în istoria artelor va crește.

Între colecțiile maghiare de provincie (Cristuru Secuiesc, Sfântu Gheorghe, Odorheiu Secuiesc, Lazarea, Mărtiniș, Dalnăc, Zetea etc.) cea din Zerind, inaugurată în mai 1974, a fost prima. Plasticienii maghiari din Ardeal au fost rugați de profesorul Fazekas József, director al Casei de Cultură din localitate, printr-o scrisoare deschisă, apărută în *Falvak Dolgozó Népe* la încurajarea sociografului și jurnalistului Cseke Péter, să-și doneze câteva dintre operele lor pentru viitoarea colecție. Chemarea a avut un ecou în întreaga țară, săptămânalul amintit publicând răspunsul artiștilor și fotocopia operelor donate. Fazekas József și colegii lui profesori, de multe ori, au transportat tablourile cu mașinile lor personale, fiind obstrucționați deseori de Securitate.

În cursul unui an s-au adunat atâtea tablouri încât colecția a putut să fie inaugurată, îmbogățindu-se în anii care au urmat, astfel încât acum ea cuprinde 118 creații semnate de 77 de pictori și graficieni.

Die aus örtlicher und persönlicher Initiative gegründeten kleinstädtischen und gemeindeeigenen Galerien spielten in den siebziger-achtziger Jahren eine wichtige Rolle in der Gemeinschaftskultur. Ihre kunstgeschichtliche Funktion nimmt heute zu und wird vor allem in der Zukunft eine wachsende kunstgeschichtliche Rolle spielen.

Unter den ländlichen Sammlungen (Székelykeresztur, Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely, Gyergyószárhegy, Homoródszentmárton, Dálnok, Zetelaka), wurde die erste Gemäldegalerie im Kreis Arad, in Zerind, im Mai 1974 gegründet. In 1973 rief der Lehrer Fazekas József, der Leiter des Kulturheimes, in einem öffentlichen Brief die ungarischen Künstler aus Siebenbürgen zur Schenkung auf. Dieser Brief erschien in einem landwirtschaftlich-kulturellen Wochenblatt „Die Arbeitsleute der Dörfer“ auf Anregung des soziographischen Fachschriftstellers und Reporters, Cseke Péter. Auf diesen Aufruf kamen Antworten aus den verschiedensten künstlerischen Zentren des Landes. Die in Bukarest erscheinende Zeitung veröffentlichte wöchentlich die Begleitbriefe der Künstler sowie die Fotokopien der angebotenen Werke. Fazekas József und seine Lehrerkollegen fuhren mit ihren eigenen Wagen oder mit dem Zug, um die Gemälde einzusammeln. Oft waren sie der Verfolgung der „Securitate“ ausgeliefert.

Innerhalb eines Jahres wurden so viele Kunstwerke gesammelt, dass die Gemäldegalerie eröffnet werden konnte. Die Anzahl der Werke nahm in den folgenden Jahren zu, so dass zur Zeit sich im Bestand der Galerie die Werke 77 Maler und 118 Grafiker befinden.

Les galeries fondées à la suite des initiatives locales et personnelles dans de petites villes de province on parfois dans des villages ont en un rôle si important dans la vie culturelle des années soixante-dix et quatre-vingt. Ces petites galeries sont au présent et seront dans l'avenir de plus en plus importantes du point de vue de l'histoire des beaux-arts.

La première collection hongroise de province, celle de Zerind dans le département d'Arad, a été inaugurée en mai 1974. (Elle a été suivie par d'autres collections à Székelykeresztúr, Sepsiszentgyörgy, Székelyudvarhely, Gyergyószárhegy, Homoród, Szentmárton, Dálnok, Zetelaka etc.) József Fazekas, le directeur du centre culturel, encouragé par le soriographe et reporter Péter Cseke, a publié en 1973 une lettre ouverte dans un hebdomadaire culturel et agricole intitulé *Falvak Dolgozó Népe*. Dans sa lettre il a adressé un appel aux artistes hongrois de la Transylvanie de faire des dons contributions. A la suite de son appel il a reçu des réponses des centres artistiques situés dans différentes parties du pays et le journal, qui paraissait à Bucarest, a publié chaque semaine une par une les lettres écrites par les artistes avec la reproduction des oeuvres offerts. József Fazekas et ses collègues se sont engagés à faire parvenir les peintures à leur destination soit en leurs voitures soit en train. Ils ont fréquemment dû supporter les vexations de la „securitate” (la police de sûreté roumaine).

Au bout d'objets d'art qu'on a pu inaugurer la galerie la collection de laquelle s'est enrichie pendant les années suivantes; au présent l'incertaine contient les oeuvres appartenant à 77 peintres et 118 artistes graphiques.

(Nótáros Lajos, Margareta Cristian, Ruja Ildikó fordításai)

Galeria Zerind (lb. maghiară)